

MUHSİN-İ KAYSERİ

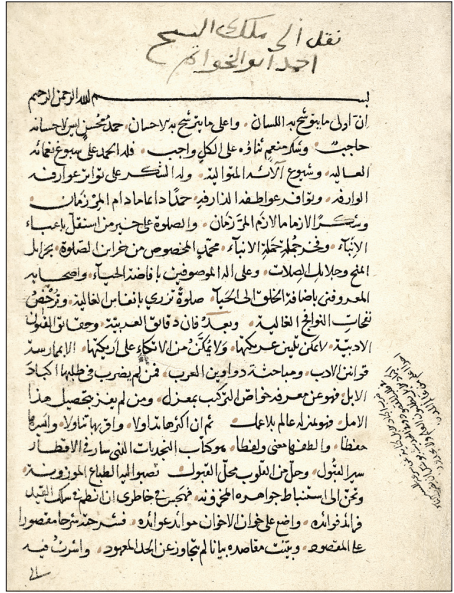
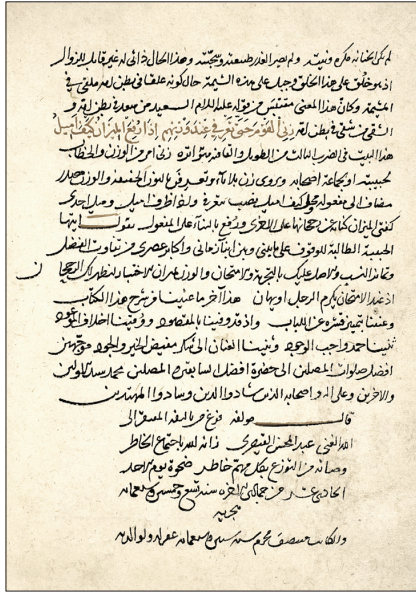
(محمسن قيصرى)

(ö. 761/1360)

Hanefî fakihî.

Hayatı hakkında yeterli bilgi yoktur. Adı kaynaklarda Abdülmuhsin olarak da kaydedilmektedir. İlk eğitimini başta babası Meccdüddin Muhammed olmak üzere çeşitli âlimlerden aldı. Tahsil için gittiği Suriye’de tefsir ve hadis, Mısır’da fıkıh okudu. Öğrenimini tamamladıkdan sonra döndüğü Kayseri’de birçok talebe yetiştirdi. Taşköprizâde, Nişancı Mehmed Paşa ve Bursalı Mehmed Tâhir gibi biyografi yazarlarının Orhan Bey devri ulemâsı arasında da saydığı Muhsin-i Kayserî’yi bir Anadolu âlimi olarak nitelemek daha doğrudur. Çünkü onun Osmanlı hâkimiyet bölgesinde yaşadığına dair bilgi bulunmadığı gibi memleketi Kayseri’de ölümünden sonra Osmanlı topraklarına katılmıştır. Muhsin-i Kayserî’nin fıkıh ilmini ve özellikle miras hukukunu çağdaşları arasında en iyi bilenlerden olduğu belirtilmekte (Taşköprizâde, s. 11), Arap edebiyatı, beyân ve aruza da hâkim olduğu anlaşılmaktadır. Eserlerini devrin hâkim anlayışı uyarınca Arapça kaleme almıştır. Kayseri’de ölen ve Kazancılar Camii civarında defnedilen Muhsin-i Kayserî’nin vefat tarihi olarak 755 (1354) ve 761 (1360) yılları verilmekteyse de *Şerhu Kitâbi’n-Necdiyyât* adlı eserini 759 (1358) yılında tamamladığına göre (vr. 211^b) ikinci tarih doğru olmalıdır.

Eserleri. 1. *Câmi’u’d-dürer*. Muhammed b. Muhammed es-Secâvendî’nin *el-Ferâ’izü’s-Sirâciyye*’sinin manzum hale getirilmiş şeklidir. 736 (1335) yılında ka-

Muhsin-i Kayserî’nin *Şerhu Kitâbi’n-Necdiyyât* adlı eserinin ilk ve son sayfaları (Süleymaniye Ktp., Reisülküttâb Mustafa Efendi, nr. 856)

leme alınan 166 beyitlik bu risâle yirmi dokuz bölüm halinde düzenlenmiştir. Eserin Süleymaniye Kütüphanesi’nde çok sayıda yazma nüshası vardır (Lâleli, nr. 1296, 3662; Şehid Ali Paşa, nr. 1007, 1097; Serez, nr. 1204; İsmihan Sultan, nr. 245). 2. *Şerhu Câmi’i’d-dürer* (*Şerhu Manzûmeti’l-ferâ’iz*) (Süleymaniye Ktp., Lâleli, nr. 1294, 1295; Yozgat, nr. 707; Serez, nr. 1219; Kılıç Ali Paşa, nr. 1027). *Zekeriyyâzâde Yahyâ Efendi* bu şerh üzerine bir ta’lik yazmıştır. 3. *Şerhu’l-Muhtaşar fi ‘ilmi’l-‘arûz* (*Şerhu’l-‘arûz, Şerhu ‘arûzi’l-Endelûsi*). Ebû’l-Ceyş el-Endelûsî el-Ensârî’nin *el-Muhtaşar fi ‘ilmi’l-‘arûz* adlı kitabının şerhidir. Pek çok yazma nüshası bulunan kitap *Muhsin el-Kayşerî ‘ale’l-Endelûsi* adıyla basılmıştır (İsâmüddin Mustafa b. Abdullah Üsküdarî’nin bu şerhten de faydalanarak yazdığı *el-Muhtaşar fi ‘ilmi’l-‘arûz* un Türkçe tercüme ve şerhiyle birlikte, İstanbul 1261, 1270, 1286, 1308). Bu şerh üzerine Kûrânî tarafından bir hâşiye yazılmıştır. 4. *Şerhu Kitâbi’n-Necdiyyât*. Ebüverdî’nin “İrâkiyyât”, “Necdiyyât” ve “Vecdiyyât” adıyla üç kısma ayrılan divanının ikinci kısmının şerhidir (bu eserlerin yazma nüshaları için bk. Brockelmann, *GAL*, I, 293, 378; *Suppl.*, I, 544, 651). Kaynaklarda Muhsin-i Kayserî’ye *Hâşiyetü Gâyeti’l-beyân* ve *Risâle fi’l-fıkh* gibi eserler de nisbet edilmektedir.

BİBLİYOGRAFYA:

Muhsin-i Kayserî, *Şerhu Kitâbi’n-Necdiyyât*, Süleymaniye Ktp., Reisülküttâb, nr. 856, vr. 211; Taşköprizâde, *eş-Şekâ’ik*, s. 10-11; a.e.: *Tercüme-i Şekâik-i Nu’mâniyye* (Hacı Mehmed Mecdî), İstanbul 1269/1853, s. 31; *Keşfü’z-zunûn*, I, 540; II, 1135, 1251, 1252, 1868; Kâdirî, *Neşrûl-meşânî*, III, 6; *Fihristü’l-Kütüb’hâne’l-Hidiviyye*, IV, 195; *Sicill-i Osmani*, III, 401; *Osmanlı Müellifleri*, I, 227, 351; Brockelmann, *GAL*, I, 293, 378; *Suppl.*, I, 544, 651; *İzâhu’l-meknûn*, I, 353; *Hediyetü’l-‘ârîfin*, I, 36, 621; *Kehhâd, Mu’cemü’l-mü’ellifin*, VI, 172-173; H. Mehmed Zeki Koçer, *Kayseri Ulemâsı*, İstanbul 1983, s. 44-45; Zirikî, *el-A‘lâm* (Fethullah), IV, 152; Muhsin İlyas Subaşı, *Kayseri’nin Manevi Mimarları*, Kayseri 1995, s. 124-125; Recep Cici, “XIV. Yüzyılda Kayserili Bir Fakih: Abdülmuhsin Kayserî ve Çalışmaları”, *XIII. ve XIV. Yüzyıllarda Kayseri’de Bilim ve Din Sempozyumu*, Ankara 1998, s. 95-107.

RECEP CICI

MUHSİNZÂDE ABDULLAH HAMDİ

(bk. ABDULLAH HAMDİ BEY).

MUHSİNZÂDE MEHMED PAŞA

(ö. 1188/1774)

Osmanlı sadrazamı.

Tahminen 1116’da (1704) İstanbul’da Molla Gürânî mahallesinde doğdu. 1143 (1730) yılında meydana gelen Patrona Halil İsyanı bastırılırken yeniçeri ağalığı gö-

Muhsin-i Kayserî’nin *Câmi’u’d-dürer* adlı eserinin ilk sayfası (Süleymaniye Ktp., İsmihan Sultan, nr. 245)

revinde bulunan ve sonradan sadrazam olan Muhsinzâde Abdullah Paşa'nın oğludur. Ailenin adı, Abdullah Paşa'nın babası Halep tüccarlarından Muhsin Çelebi'den gelir. Eğitimi ve hayatının ilk yılları hakkında bilgi bulunmayan Muhsinzâde Mehmed'in silâhşorlukla kapıcıbaşılar arasına alındığı, otuz yaşlarında iken babasının Bender Kalesi muhafızlığına tayini üzerine onunla beraber gittiği bilinmektedir. 1150'de (1737) babasının sadrazam olmasıyla kapıcılar kethüdâlığına getirildi ve ertesi yıl vezirlikle Maraş valiliğine gönderildi. Ardından İnebahtı, Bender ve tekrar Maraş valisi oldu. 1160 Rebûilevvelinde (Mart 1747) Adana valiliğine tayin edilerek Anadolu'da eşkıya takibi ve teftişiyile görevlendirildi. 1162-1163'te (1749-1750) Özü, Hotin ve ardından ikinci defa Özü valiliği yaptı. 1165 (1752) yılından sonra yine Hotin, İnebahtı, Eğriboz ve Niğbolu muhafızlıklarında bulundu; 1170 Muharreminde (Ekim 1756) Özü'ye gönderildi. Bu kısa valilikleri sırasında Rumeli'deki kalelerin durumu hakkında çok iyi bilgi sahibi olduğu düşünülebilir. 1171 Şevvalinde (Haziran 1758) Halep ve ardından Anadolu valiliğine getirilmek suretiyle İstanbul'a davet edilerek uzun süredir nişanlı durduğu, o sıralarda otuz üç yaşlarında bulunan III. Ahmed'in kızı Esmâ Sultan ile evlendirildi (16 Şevval 1171 / 23 Haziran 1758). İstanbul'da Kadırga'daki Esmâ Sultan'ın sarayında bir yıla yakın bir süre oturduktan sonra Anadolu valisi olarak Kütahya'ya gitti. Muharrem 1174'te (Ağustos 1760) Bosna valiliğine tayin edildi. Bosna'ya gitmeden önce bir müddet İstanbul'da oturdu ve 1174 Zilkade (Haziran 1761) başlarında Bosna'ya hareket etti. Valiliği sırasında Bosna'nın durumunu bir dereceye kadar düzeltmede başarı gösterdi. 1175'te (1762) Rumeli, Şâban 1176'da (Şubat 1763) yine Bosna, Cemâziyelevvel 1177'de (Kasım 1763) Rumeli valiliğine getirildi. Bu görevde iken 7 Şevval 1178'de (30 Mart 1765) Köse (Bâhir) Mustafa Paşa'nın yerine sadrazam oldu.

Muhsinzâde Mehmed Paşa'nın sadâretine rastlayan 1765-1768 yılları Kıbrıs, Gürcistan, Arabistan ve Mısır'da bu dönemde bazı hadiseler cereyan etmekle beraber genellikle sakin geçti. Ancak Anadolu ve Rumeli'de mahallî bir güç odağı olarak sıvrılan eşraf arasında âyanlık için şiddetli mücadeleler oluyordu. Mehmed Paşa bu mücadeleyi yatıştırma için önce Zilkade 1178'de (Mayıs 1765) Rumeli ve Şâban 1179'da (Ocak 1766) Anadolu taraflarına fermanlar gönderip kazalarda

âyanlık vazifesinin sadrazamın mektubu veya kâimesiyle bizzat verileceğini bildirdi. Bu suretle kazaları hükümet merkezinin denetimi altında tutmaya çalıştı. Mehmed Paşa'nın bu siyaseti, taşrada yarı müstakil bir şekilde hâkimiyet kurmada başarılı olan Çapanoğulları ve Karaosmanoğulları gibi büyük nüfuzla sahip âyana karşı takip ettiği siyasetle birlikte ele alındığında onun merkezileştirme politikasına ağırlık verdiği söylenebilir. Bu arada Lehistan'da giderek artan Rus nüfuzunun yol açtığı gelişmeler, Osmanlı Devleti ile Rusya arasındaki münasebetlerin gerginleşmesine sebebiyet vermekteydi. Mehmed Paşa, Rumeli'deki kalelerin savunmasının iyi durumda olmadığını bildiğinden bir savaşın başlamasını tehlikeli buluyor, ihtiyatlı hareket edilmesini istiyordu; ancak III. Mustafa ile bazı devlet erkânı savaş taraftarıydı. Bu sebeple sadrazamın karşı çıkışı acz belirtisi olarak görüldü ve 23 Rebûilevvel 1182'de (7 Ağustos 1768) görevinden alındı. Kendisine saygı gösterildiğinden malları müsadere edilmedi ve Bozcaada'ya zorunlu ikameti için emir verildi. Bozcaada'ya gitmek üzere hareket eden ve bir süre Gelibolu'da kalan Mehmed Paşa ikinci bir emirle Rodos'a sevkedildi (Cemâziyelevvel 1182/Eylül 1768). Bir ay sonra Rusya'ya savaş ilânının arkasından Ocak 1769'da Anadolu ve Rumeli'ye gönderilen fermanlarla Muhsinzâde Mehmed Paşa'nın âyanlık tevcihiyle ilgili düzenlemesine son verildi.

Rusya ile savaş başladığında Muhsinzâde Mehmed Paşa, 16 Rebûilevvel 1183'te (20 Temmuz 1769) görevlendirildiği Mora'da Anabolu Kalesi muhafazasında bulunuyordu. Tuna boylarında savaş cereyan ederken Mora yarımadasında Rum isyanı çıktı. Bunun üzerine Mora seraskeri tayin edilen Mehmed Paşa, Makedonya ile Tesalya gibi Mora yarımadasının kuzeyinde yer alan kazaların âyanlarına mektup göndererek isyanın bastırılması için yardım istedi. Tırhalalı Ni'metizâde, Yenişehirli Müderris Osman Bey, Kapıcıbaşı İsmâil Ağa, Çatalcalı Ali Ağa, İzdinli Beyzâde Yûsuf Ağa askerleriyle Tripolis'e (Tripolitsa) geldiler. 23 Zilhicce 1183'te (19 Nisan 1770) yapılan savaşta Rumlar'la onlara yardımcı olan Ruslar bozguna uğratıldı ve isyan bastırıldı.

Mora'da yeniden denetimi sağlayan Mehmed Paşa, gösterdiği başarı üzerine Şâban 1184'te (Aralık 1770) Bosna valiliğiyle beraber Rumeli seraskeri tayin edildi. Daha sonra bu görevine Vidin, Eflak ve Boğdan seraskerlikleri de eklendi. Vidin'

den hareketle Yergöğü'ye gelen (Receb 1185 / Ekim 1771) Muhsinzâde Mehmed Paşa'nın maiyetinde 30-40.000 askerin bulunduğu ve aralarında birçok âyan kuvvetinin de olduğu anlaşılmaktadır. Bu sırada Bükreş muhasarasında Serdâriekrem Silâhdar Mehmed Paşa'nın mağlûbiyetiyle Muhsinzâde Mehmed Paşa ikinci defa sadrazam ve serdâriekrem tayin edildi (20 Şâban 1185 / 28 Kasım 1771). 19 Aralık'ta Osmanlı ordusunun karargâhı Şumnu'ya geldi. Ordunun yetersiz olduğunu iyi bildiğinden Rusya ile hemen barış girişiminde bulundu ve 27 Safer 1186'da (30 Mayıs 1772) iki devlet arasında dört aylık bir mütareke imzalandı. Ardından barışın gerçekleşmesi için görüşmelere devam edildiye de bir yandan Rusya'nın çok ağır şartlar ileri sürmesi, öte yandan ordunun gerçek durumunu bilmeyen İstanbul'daki bazı devlet erkânının karşı çıkması yüzünden müzakereler kesildi. 26 Receb 1186'da (23 Ekim 1772) Bükreş'te yeniden başlayan görüşmeler sonunda Muhsinzâde Mehmed Paşa, Rusya'nın ileri sürdüğü ağır şartlara rağmen artık barış akdinden başka bir çare kalmadığını gördü. Fakat Ruslar'ın Kırım ve Kerç, Yenikale ve Kılburun gibi müstahkem mevkiilerin terkinini istemeleri İstanbul'da tepkiyle karşılanmakta, özellikle ulemânın muhalefeti barış yapılmasına engel teşkil etmekteydi.

Zilhicce 1186'da (Mart 1773) iki devlet arasında silâhlı çatışmalar tekrar başladı. Ancak gücü tükenmiş, disiplinsiz ve takviye görmeyen Osmanlı ordusunun başarı elde etmesi hemen hemen imkânsızdı. Rus ordusu Tuna nehrini geçerek Şumnu'daki Osmanlı karargâhını kuşattı. Bu durumda Ruslar'ın ileri sürdüğü ağır şartları kabul etmekten başka çare bulunmadığını gören Muhsinzâde Mehmed Paşa, sadâret kethüdâsı Ahmed Resmî Efendi'yi barışın yapılacağı Küçük Kaynarca kasabasına yolladı. Barışın gerçekleşmesinden sonra hastalığı da iyice arttığından tahtirevanla İstanbul'a hareket etti (22 Cemâziyelevvel 1188 / 31 Temmuz 1774) ve Karinâbâd kasabasına yaklaştığında öldü (26 Cemâziyelevvel 1188 / 4 Ağustos 1774). Cenazesi önce Karinâbâd âyanı Abdi Ağa'nın hânesine defnedildi, ardından Edirne'ye getirilip burada Eskicami haziresine gömüldü. On gün sonra Esmâ Sultan'ın arzusuyla bu ikinci mezarından da çıkarılarak İstanbul'da Eyüp Mezarlığı'na defnedildi (Şem'dânizâde, III, 27-28).

İyi bir devlet adamı olmakla beraber ikinci sadâreti sırasında hastalığı sebebiyle

le makamında bırakılmasının büyük bir hata olduğu ve yapılan ağır antlaşmada kendisinin bu durumunun oluşturduğu zafiyetin önemli bir payı bulunduğu belirtilir. Mehmed Paşa'yı yakından tanıyan Ahmed Resmî Efendi, onun Avrupa devletlerinin durumuna dair pek çok yazı okuyarak siyasî gelişmeler hakkında bilgi edindiğini, tecrübeli, temkinli, vakur bir devlet adamı olduğunu yazar. Devlet adamlığı yanında bir başka özelliği tarikat ehli olmasıdır. Muhsinzâde, Cerrâhî tarikatının önde gelen bir mensubudur ve tarikatın kurucusu Nûreddin Cerrâhî'nin (ö. 1133/1721) hayatı hakkında yazılmış olan ilk eserin de müellifidir. Üç bölümden oluşan bu manzum eserin nüshaları mevcut değilse de bazı kısımları değişik kaynaklarda günümüze kadar gelmiştir. Muhsinzâde, Nûreddin Cerrâhî'nin dördüncü halefi olarak 1175'te (1761-62) tekkeye şeyh olan Morali Yahyâ Efendi'nin müridi ve halifelerindedir. Nûreddin Cerrâhî Tekkesi'ne değerli yazmalardan oluşan bir kütüphaneye vakfetmiş, ancak kütüphane 1782 Balat yangınında yanmıştır (Yola, s. 1, 74, 109-111). Ayrıca İstanbul'da Hocapaşa'da bir hanı bulunduğundan söz edilir.

BİBLİYOGRAFYA :

Şem'dânîzâde, *Mürî'l-tevârih* (Aktepe), III, 27-28; Ahmed Resmî, *Hulâsatü'l-i'tibâr*, İstanbul 1282, tür.yer.; Uzunçarşılı, *Osmanlı Tarihi*, IV, 399-404, 418; Yuzo Nagata, *Muhsinzâde Mehmed Paşa ve Âyanlık Müessesesi*, Tokyo 1976, tür.yer.; Şenay Yola, *Schejch Nureddin Mehmed Cerrahi und sein Orden (1721-1925)*, Berlin 1982, s. 1, 2, 11-13, 22, 74, 109-111; A. H. de Groot, "Mehmed Paşa, Muhsin-zâde", *EL* (Ing.), VI, 998.

YUZO NAGATA

MUHTÂCOĞULLARI

(آل محتاج)

X. yüzyıldan

XI. yüzyılın ortalarına kadar

Mâverâünnehir'in

Çağaniyân bölgesinde hüküm süren bir hânedan.

Muhtâcoğulları'nın (Âl-i Muhtâc) etnik kökenlerine dair kesin bilgi bulunmamaktadır. Araplar Mâverâünnehir'de ilk görüldükleri zaman Çağaniyân bölgesini Çağân-hudât denilen bir hânedan yönetmekteydi. Bundan hareketle hânedanın Fars asıllı olduğu ve hânedana adını veren Muhtâc b. Ahmed'in Çağân-hudât hânedanının torunları arasında yer aldığı söylenebilir. Öte yandan bölgeyi fethetmek için gelen Araplar'ın İran halkına karıştığı, Muhtâcoğulları'nın kökeninin bu Araplar'a dayandığı ileri sürülmektedir.

Muhtâc b. Ahmed ile oğlu Muzaffer'e dair yeterli bilgi yoktur. Kaynaklarda hakkında bilgi verilen ilk hânedan üyesi Ebû Bekir Muhammed b. Muzaffer b. Muhtâc, Sâ mânîler'in Sistan'a hâkim olmak için gönderdiği orduda kumandanlık yaptı. Bir süre sonra Sâ mânî Emîri II. Nasr tarafından Fergana valiliğine tayin edildi, ardından Horasan'a gönderildi. Bu sırada Emîr II. Nasr'ın saltanat davasına kalkışan kardeşi Yahyâ'yı mağlûp etti ve durumu bir mektupla II. Nasr'a bildirdi. Bu başarılarından dolayı II. Nasr, Belh ve Toharistan'ın idaresini de ona verdi (929-930).

Ebû Bekir Muhammed, Ziyârî hânedanının kurucusu Merdâvic b. Ziyâr'ın Cürçân'a karşı harekete geçmesi üzerine Nişâbur'a çekilmek zorunda kalınca Merdâvic şehri ele geçirdi. Bir süre sonra Cürçân'ı geri alan II. Nasr, Ebû Bekir Muhammed'i 321'de (933) Horasan orduları kumandanı tayin etti. Ertesi yıl tekrar Cürçân'a gönderilen Ebû Bekir Muhammed, Ziyârîler'den Mâkân b. Kâkî Cürçân'ı ele geçirip Nişâbur'a doğru ilerlediğinden savaştaki gücü kalmayıp Serahs'a gitti. Emîr II. Nasr, bu sırada hastalanan Ebû Bekir'i görevden alıp yerine oğlu Ebû Ali Ahmed'i Horasan orduları kumandanlığına getirdi (324/936). Ebû Bekir Muhammed 329'da (941) öldü ve Çağaniyân'da defnedildi. Ebû Ali Ahmed, Horasan'a geldiğinde ilk işi Deylemlî mahallî kuvvetlere Sâ mânî Devleti'nin üstünlüğünü yeniden kabul ettirmek oldu. Daha sonra bölgenin başşehri Cürçân'a yürüyüp yedi ay süren bir kuşatmanın ardından şehri ele geçirdi (328/940).

Büveyhîler, Ebû Ali'yi sürekli olarak Ziyârîler'den Veşmgîr (Vuşmgîr) üzerine harekete teşvik ediyorlardı. Ebû Ali, 329 yılı Muharreminde (Ekim 940) Büveyhîler'le anlaşılıp Veşmgîr'in yönetimindeki Rey'e yürüdü. Onun Büveyhîler ile ittifak yaptığını haber alan Veşmgîr de Mâkân b. Kâkî ile anlaştı. İki taraf Rey civarındaki İshakâbâd'da savaşa tutuştu (21 Rebülevvel 329 / 24 Aralık 940). Mâkân savaş sırasında öldü, Veşmgîr Taberistân'a kaçtı. Rey'e sahip olan Ebû Ali kışı burada geçirdi. Ertesi yıl Zencan, Ebher, Kazvin, Kum, Kerec, Nihâvend ve Dinever gibi şehirleri zaptetti. Onun başarıları sayesinde Sâ mânî Devleti batı yönünde en geniş sınırlara ulaştı. Ebû Ali, daha sonra Veşmgîr Sârî'yi ele geçirince Mâkân b. Kâkî'nin kuzeni Hasan b. Firûzân ile birlikte Sârî'yi kuşattı. Veşmgîr'in Sâ mânîler'e itaatini sağlayıp Horasan'a döndü.

Öte yandan Emîr II. Nasr'ın ölümünün ardından kumandanları arasında anlaşmazlıklar çıktı (331/943). Yeni emîr I. Nûh, Ebû Ali'ye Büveyhîler'in zaptettiği Rey'i geri almasını emretti. Ordusunun çoğunluğunu oluşturan Kürtler'in ihaneti yüzünden mağlûp olan Ebû Ali daha sonra tekrar Rey üzerine yürüdü. Rûknüddeve onun kalabalık bir orduyla geldiğini öğrenince şehri terketti. Ebû Ali Rey'i ele geçirdi ve Kuzey Cibâl'in diğer yerleşim merkezlerine de hâkim oldu. Kardeşi Ebû'l-Abbâs Fazlî Cibâl bölgesini yönetmekle görevlendirdi. Emîr Nûh, Nişâbur'da bulunduğu sırada halktan bir topluluğun Ebû Ali ve adamlarının hırsızlık ve tecavüzlerinden şikâyetçi olunca Ebû Ali'yi görevinden alıp yerine İbrâhim b. Simcûr'u tayin etti (Ramazan 333 / Nisan-Mayıs 945). Bu sırada Ebû Ali'nin idaresindeki askerler, Nûh'un amcası İbrâhim b. Ahmed'i Sâ mânî Devleti'nin başına getirmeye karar verdiler. Ebû Ali de isyancıların tehdidi karşısında onlara uymak zorunda kaldı. Musul'da bulunan İbrâhim b. Ahmed daveti alınca hemen Ebû Ali'nin yanına geldi (334/946).

Ebû Ali ve İbrâhim, Nişâbur ve Merv'i ele geçirip Sâ mânîler'in merkezi Buhara'ya doğru ilerlediler. Bu esnada Sâ mânî askerleri maaşları ödenmediği gerekçesiyle ayaklandılar. Ebû Ali'ye direnemeyeceğini anlayan Emîr Nûh şehri terkedip Semerkant'a gitti. Ebû Ali Buhara'ya girdi ve şehirde hutbeyi İbrâhim b. Ahmed adına okuttu (Cemâziyelâhir 335 / Ocak 947). Ancak çok geçmeden Ebû Ali ile İbrâhim b. Ahmed'in arası açıldı. İbrâhim, Buhara halkından bir grup ile anlaşılıp emirlikten vazgeçti ve Emîr Nûh'a tâbi oldu. Kendisini ortadan kaldırmak isteyen Sâ mânî kuvvetlerini mağlûp ederek Buhara'yı zapteden Ebû Ali, Sâ mânî tahtına Emîr Nûh'un kardeşi Ebû Ca'fer Muhammed'i geçirdi. Fakat bazı ordu mensuplarının davranışları yüzünden Semerkant'a gitmek üzere yola çıktı. Onun Buhara'dan ayrılması üzerine İbrâhim b. Ahmed ve Ebû Ca'fer, Nûh'tan af dilediler. Emîr Nûh daha sonra Buhara'ya döndü (Ramazan 335 / Nisan 947) ve Ebû Ali'nin tekrar harekete geçmesini önlemek için Çağaniyân'ı ele geçirmek amacıyla hazırlıklarını tamamladı. Ebû Ali, Emîr Nûh'un ordusuyla Harceng denilen yerde savaşa tutuştu ve yenilerek Çağaniyân'a geri döndü (Cemâziyelevvel 336 / Kasım-Aralık 947). İki ordu Çağaniyân'a yaklaşık 12 km. uzaklıkta tekrar karşılaştı (Rebülevvel 337/Eylül 948); bu savaşı da Sâ mânî ordusu kazandı. Çok geçmeden çevredeki hükümdarlardan